

debe Tilføining vil i Virkeligheden ophæve den hele Skolelovgivning, og navnlig den betydelige af 29de Juli 1814.

Schmann: Jeg kan meget godt forstaae, at den ærede Forslagsstiller følte sig kaldet til paa en praktisk Maade at bevise, at, hvad han sidst udtalte, ikke blot hvilede i løse Stemninger og Ønsker, men var hos ham en aldeles bestemt formuleret Overbeviisning; men jeg troer dog, at han paa den anden Side selv maa føle, at der ikke kan være Tale om at tilføie — selv aldeles affeet fra Tiden og den øvrige Situation — Noget, som jeg sidst tillod mig at betegne som en fuldstændig Revolution i hele Danmarks Skolevæsen, under Form af Noget, man kunde kalde et lille Anner til en heel færdig Lov, der, som han selv bemærkede, har sat sig som sin Hovedopgave at ordne en heel Deel materielle Spørgsmaal angaaende Skolevæsenet, men som dog for sammes hele Udvikling er af meget stor Betydning. Det samme Indtryk maa vistnok ogsaa den ærede Landsstingsmand faae af den „Modtagelse“, hans Antydninger fandt her; thi jeg troer, at de forsaavidt ikke ere modtagne, som Landsstinget har havt den Fornemmelse, at vi her stode for et Spørgsmaal, der var overmaade rigt og interessant i ethvert Tilfælde, og maafee overmaade følgerigt, men som ikke kunde faae praktisk Betydning. Og den ærede Forslagsstiller deelte tildeels selv denne Betragtning, forekommer mig, ved at bebude, at han for Diebliffet vilde lade sig nøie med ved sine Udtalelser og den kortere og formulerede Skikkelse, hvori de foreligge, at have givet et Stød i den ønskelige Retning. Forsaavidt han var saa venlig at henvise til den Sympathie, jeg har udtalt, da er det aldeles vist, at jeg vilde ansee en saadan Tingenes Tilstand, hvor hele Skolevæsenet udsoldede sig rigt og fyldigt ad Frivillighedens Bei, for langt smukkere, ædlere og vakkelligere, end hvor det er under den bestaaende Tvang, og jeg vil gjerne indrømme, at jeg ogsaa anseer høint for en af de fjerne smukke Frugter af det friere Folkeliv, som det har begyndt at udsolde sig hos os, men jeg anseer det ingenlunde for et Skridt, der lader sig forsvare at

gjøre pludseligt, end sige hovedfulds. Der var en lille chronologisk Uenighed mellem den ærede Landsstingsmand og mig, idet jeg hentydede paa, at det var en gammel Strid, medens han meente, at det var et ganske nyt Spørgsmaal. Ja, vistnok er det nyt i Danmark som Noget, der skal iværksættes; men, var det Noget, der var os alle som Hovedtanke nyt og fremmed, vilde det være dobbelt usforklarligt, om Noget vilde driste sig til blindt at gaae ind paa Noget, der fremtraadte for ham som aldeles Nyt og Ukjendt. Forøvrigt troer jeg, at det er et meget gammelt Spørgsmaal, det, om Staten ikke har en Forpligtelse til at værne om den opvoksende Slægt endogfaa imod Forældrene, eller om Forældrene have en saadan ubetinget Ret over deres Børn, at Staten paa en Maade først modtager dem som Borgere og saa maa see at finde sig tilrette med dem, som den kan. Begge Systemer og Principer ere fulgte, og der er aldeles ingen Tvivl om, at, hvor Skolevæsenet, den hele Børneopdragelse og Børneundervisning er bleven betragtet som Noget, der aldeles henhørte til Familiernes egen Frihed, der findes igjennem Generationer udviklet en saadan Interesse og Kjærlighed for det, at f. Ex. den Aligvordeel af alle communale Skatter og Skigt, der anvendes dertil, 10—12 Gange overstiger hvad der hertilands anvendes; og det er ganske vist en uhyggelig Side ved Spørgsmaalet om Skoletvang, at Skolen staaer for Mangfoldige som noget Unyttigt; men dette vil jo netop gjøre det i høj Grad betænkeligt at løse dette Baand; thi man vilde da ophæve Noget, uden at have Noget at sætte istedet. Hvis man vil gjøre denne Revolution noget pludseligt, er jeg overbevist om, at til en vis Grad et Par Generationer — jeg vil ikke sige, ville gaae tilgrunde, — men ville komme til at lide meget derunder. Jeg troer altsaa, at det er en meget indgribende Forandring, og det er jo bekjendt, at jo mere man trænger ned til det borgerlige, sociale Livs underste Lag, desto større Virkninger fremkalde Forandringer. Det er meget vanskeligt at forandre et System, der i den Grad, som her, griber ind i de enkelte Individens Tilværelse og borgerlige Liv. Jeg troer